

بررسی رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی

An Investigation of the Relationship Between Perfectionism and Self - Esteem in Pre-College Students

Mohammad Ali Besharat, Ph.D.

Tehran University

دکتر محمدعلی بشارت

دانشگاه تهران

Abstract

This study examines the relationship between perfectionism and self-esteem in a group of pre-college students. An equal number of male and female participants (180 boys and girls) were asked to complete the Farsi version of the Positive and Negative Perfectionism Scale (FPANPS) and the CooperSmith Self-Esteem Inventory (CSEI). Results revealed that positive perfectionism and self-esteem were positively correlated whereas the correlation between negative perfectionism and self-esteem was found to be negative. It is concluded here that positive perfectionism increases the level of self-esteem through the enhancement of self-competence and self-acceptance whereas negative perfectionism decreases the level of self-esteem through reducing self-competence and self-acceptance, as well as developing or intensifying psychological disorders such as depression, anxiety and personality or interpersonal problems.

Key words: positive perfectionism, negative perfectionism, self-esteem, student.

Correspondence concerning this article should be addressed to Mohammad A. Besharat, Department of Psychology, Tehran University. Electronic mail may be sent to besharat2000@yahoo.com

چکیده

در این پژوهش، رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود در دانش‌آموزان بررسی شده است. هدف اصلی پژوهش، مطالعه نوع رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود در دانش‌آموزان بود. یکصد و هشتاد دانش‌آموز و دیپلمه پیش‌دانشگاهی (90 دختر و 90 پسر) به تعداد مساوی از رشته‌های علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی در این پژوهش شرکت کردند. از آزمودنیها خواسته شد مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی و مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت را تکمیل کنند. برای تحلیل داده‌های پژوهش، از شاخصها و روشهای آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، تحلیل واریانس، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین کمال‌گرایی مثبت و حرمت‌خود همبستگی مثبت معنادار و بین کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود همبستگی منفی معنادار وجود دارد. کمال‌گرایی مثبت از طریق تقویت احساس «شایستگی شخصی» و «پذیرش خویش» با افزایش سطح حرمت‌خود در ارتباط قرار می‌گیرد و کمال‌گرایی منفی از طریق تضعیف احساس «شایستگی شخصی» و «پذیرش خویش» و نیز از طریق تشکیل یا تشدید اختلالهای روانشناختی شامل افسردگی، اضطراب و مشکلات شخصیتی و بین شخصی با کاهش سطح حرمت‌خود مرتبط می‌شود.

واژه‌های کلیدی: کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی، حرمت‌خود، دانش‌آموز.

مقدمه

کمال‌گرایی¹ را در اصل به عنوان تمایل پایدار فرد به وضع معیارهای کامل و دست‌نیافتنی و تلاش برای تحقق آنها (برنز، 1980) که با خود ارزشیابیهای انتقادی از عملکرد شخصی همراه است (فروست، مارتن، لهارت و روزنبلت، 1990) تعریف کرده‌اند. هماچک (1978) با متمایز کردن کمال‌گرایی بهنجار و نورویتیک، معتقد است که کمال‌گرای بهنجار از تلاش و رقابت برای برتری و کمال لذت می‌برد و در عین حال محدودیتهای شخصی را به رسمیت می‌شناسد؛ و کمال‌گرای نورویتیک، به دلیل انتظارات غیرواقع‌بینانه، هرگز از عملکرد خود خشنود نمی‌شود.

نتایج پژوهشهای مربوط به کمال‌گرایی (پارکر، 1997؛ تری - شورت، اوئنز، اسلد و دیویی، 1995؛ دیویس، 1997؛ فروست، همبرگ، هلت، ماتیا و نیوبایر، 1993؛ هماچک، 1978)، آثار مثبت و منفی کمال‌گرایی را بر افکار، عواطف و رفتارها تأیید کرده‌اند. بلت (1995) معتقد است که کمال‌گرای سازش‌نایافته (نورویتیک) به شدت از شکست اجتناب می‌کنند و در برابر احتمال انتقادگری دیگران آسیب‌پذیرند. این گروه از کمال‌گراها، حوزه‌های مختلف فعالیت و روابط اجتماعی را تهدیدکننده، تحمیلی و ناحامیتگر تلقی می‌کنند.

برعکس، کمال‌گرای بهنجار در عین حال که استانداردهای شخصی بالایی برای خود وضع می‌کنند، می‌توانند محدودیتهای شخصی و محیطی را بپذیرند (بلت، 1995) و خود را موفق بدانند؛ حتی اگر استانداردهای شخصی آنها کاملاً محقق نشود (هماچک، 1978). این گروه از کمال‌گراها، برحسب توانمندی پذیرش محدودیتهای شخصی و موانع محیطی، در تلاش برای موفقیت و تحقق اهدافشان، بیشتر می‌توانند احساس رضایت را تجربه کنند (بلت،

1995). آثار گسترده کمال‌گرایی در دو بعد مثبت و منفی بر رفتار تحصیلی، افکار، احساسها و رفتارهای شخصی و اجتماعی دانش‌آموزان، مطالعه این سازه را از اهمیت مضاعف برخوردار می‌سازد.

حرمت‌خود² - یعنی ارزش و احترامی که فرد برای خویشتن قایل است (کوپراسمیت، 1967) - یکی از تعیین‌کننده‌های اصلی افکار، عواطف، بازخوردها و رفتارهای شخصی محسوب می‌شود (لیری، لمبور، تردال، 1995). تأثیر متقابل حرمت‌خود و تجربه‌های موفقیت و شکست در زمینه‌های مختلف آموزشی و غیرآموزشی، در پژوهشهای مختلف بررسی و تأیید شده است (پوپ، 1989؛ فرانکن، 1995؛ لیری و همکاران، 1995). کوپراسمیت (1967) با مطالعات وسیع خود در مورد حرمت‌خود به این نتیجه رسید که افراد دارای سطح بالای حرمت‌خود در مقایسه با افراد دارای سطح حرمت‌خود پایین، استرس، اضطراب، درماندگی و نشانه‌های روان‌تنی کمتری دارند و حساسیت کمتری در برابر شکست و انتقاد نشان می‌دهند.

حرمت‌خود همچنین با کنجکاوای در مورد خود و محیط، احساس کفایت و شایستگی و نگرش مثبت به خود همبستگی دارد (فرانکن، 1995). بعضی از محققان، خویشتن‌پذیری³ (خودباوری) و نگرش فرد در مورد سطح شایستگی شخصی⁴ را تعیین‌کننده حرمت‌خود دانسته‌اند (سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم، هارلو، جما و اوسبورن، 1991). بر این اساس، پیش‌بینی می‌شود که احساس شایستگی در زمینه‌ای خاص، صرف‌نظر از موفقیت یا شکست، به افزایش ارزش و احترام شخصی و در نتیجه بالا رفتن سطح حرمت‌خود در آن زمینه بیانجامد (سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم، هارلو، جما و اوسبورن،

2. self-esteem

3. self-acceptance

4. self-competence

1. perfectionism

(1991).

دانش‌آموزان پسر، 19/17 سال (دامنه 18-24 سال)؛ و میانگین سن دانش‌آموزان دختر، 18/92 سال (دامنه 18-23 سال) است. پس از توضیحات لازم در مورد اهداف پژوهش و جلب مشارکت و همکاری دانش‌آموزان، ابزارهای سنجش در اختیار آنها قرار داده شد. برای ترغیب دانش‌آموزان و افزایش ضریب دقت و صحت پاسخگویی به سؤالیهای آزمونهای پژوهش، به آنها گفته شد که در صورت تمایل می‌توانند با نوشتن نام، شماره داوطلبی و یا شماره تلفن از نتیجه آزمون مطلع شوند؛ درخواستی که با استقبال همه شرکت‌کنندگان در پژوهش مواجه شد. متوسط مدت زمان لازم برای تکمیل پرسشنامه‌ها 40 دقیقه بود.

● پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی است؛ و برای تحلیل داده‌های آن، از شاخصها و روشهای آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، تحلیل واریانس، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

● مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی¹ و مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت²، ابزار این پژوهش را تشکیل می‌دهند.

● مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی (تری-شورت و همکاران، 1995) یک آزمون 40 سؤالی است که با 20 ماده آن کمال‌گرایی مثبت و با 20 ماده دیگر کمال‌گرایی منفی سنجیده می‌شود. پرسشها در مقیاس 5 درجه‌ای لیکرت، کمال‌گرایی آزمودنیها را از نمره 1 تا نمره 5 در دو زمینه مثبت و منفی می‌سنجد. حداقل نمره آزمودنیها در هر یک از مقیاسهای آزمون 20 و حداکثر آن 100 است. در فرم فارسی این پرسشنامه (بشارت، 1382)، آلفای کرونباخ پرسشهای هر یک از زیرمقیاسها در یک نمونه 212 نفری از دانشجویان، به ترتیب 0/90 و 0/87 برای کل

درباره رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که کمال‌گرایی بهنجار با حرمت‌خود بالاتر و کمال‌گرایی نورویتیک با حرمت‌خود پایین‌تر همبستگی دارد (اسلنی، رایس، موبلی، تریپی و اشبی، 2001؛ بلت، 1995؛ برنز، 1980؛ پارکر، 1997؛ رایس، اشبی و اسلنی، 1998؛ هماچک، 1978). در دسته‌ای از پژوهشها در عین حال که همبستگی کمال‌گرایی نورویتیک با سطوح پایین حرمت‌خود تأیید شده، نشان داده شده است که بین کمال‌گرایی بهنجار و حرمت‌خود بالا رابطه‌ای وجود ندارد (آکوردینو، آکوردینو و اسلنی، 2002؛ کمپل و دی‌پائولا، 2002؛ وهس، باردون، جوینز، آبرامسون و هیترتون، 1999). بررسی دقیق‌تر چگونگی رابطه بین دو سازه کمال‌گرایی و حرمت‌خود، مستلزم انجام پژوهشهای بیشتر است. هدف اصلی پژوهش حاضر، مطالعه نوع رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود در دانش‌آموزان بود. برای تحقق این هدف، دو فرضیه بررسی شد:

- 1- بین کمال‌گرایی مثبت و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی مثبت وجود دارد.
- 2- بین کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی منفی وجود دارد.

روش

● جامعه آماری این پژوهش عبارت است از کلیه دانش‌آموزان و دیپلمه‌های دختر و پسر پیش‌دانشگاهی رشته‌های علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی شرکت‌کننده در کلاسهای کنکور آموزشگاه پیشگامان اندیشه تهران. نمونه پژوهش (n=180) به صورت تصادفی و به تعداد مساوی از دانش‌آموزان دختر و پسر سه رشته تحصیلی انسانی، تجربی و ریاضی انتخاب شد. میانگین سن کل دانش‌آموزان، 19/05 سال (دامنه 18-24 سال)؛ میانگین سن

1. Positive and Negative Perfectionism Scale

2. Coopersmith Self-Esteem Inventory

کلی استفاده شده است.

یافته‌ها

شاخصهای مرکزی آزمودنیها در مورد نمره‌های کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود در جدول 1 نشان داده شده است. میانگین و انحراف معیار نمره‌های کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود به ترتیب برای دانش‌آموزان پسر (10/07) 67/36 ، (7/62) 50/81 ، (7/15) 35/77 و برای دانش‌آموزان دختر (9/85) 67/21 ، (8/10) 52/65 و (7/29) 35/23 است.

میانگین و انحراف معیار این سه متغیر به ترتیب برای دانش‌آموزان رشته علوم انسانی (10/34) 66/96 ، (7/55) 52/30 و (7/39) 34/81 ، برای دانش‌آموزان رشته علوم تجربی (10/05) 67/70 ، (7/77) 51/26 و (7/12) 35/98 و برای دانش‌آموزان رشته ریاضی (9/54) 67/20 ، (8/43) 51/63 و (7/18) 35/71 است.

برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش، ابتدا نتایج تحلیل واریانس دوره‌ها برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در سه رشته علوم انسانی، تجربی و ریاضی برحسب نمره‌های کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود بررسی شد. نتایج نشان داد که در مورد هیچ‌یک از اثرهای اصلی و تعاملی متغیرها بین گروه‌ها تفاوت معنادار وجود ندارد (جدول 2).

آزمودنیها، 0/91 و 0/88 برای دانشجویان دختر و 0/89 و 0/86 برای دانشجویان پسر بود که نشانه همسانی درونی¹ بالای مقیاس است. ضرایب همبستگی بین نمره‌های 90 نفر از آزمودنیها در دو نوبت با فاصله چهار هفته برای کل آزمودنیها 0/86 $r=$ ، برای آزمودنیهای دختر 0/84 $r=$ و برای آزمودنیهای پسر 0/87 $r=$ محاسبه شد که نشانه پایایی بازآزمایی² رضایت‌بخش مقیاس است.

اعتبار³ مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی، با محاسبه ضرایب همبستگی بین زیرمقیاسهای این آزمون با زیرمقیاسهای پرسشنامه سلامت عمومی⁴ (گلدبرگ، 1972) و مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت (1967)، با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی آزمون بررسی شد. ضرایب و نتایج به دست آمده، اعتبار مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی را تأیید کرد (بشارت، 1382).

حرمت‌خود آزمودنیها در این پژوهش، با استفاده از مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت (کوپراسمیت، 1967) سنجیده شد. این مقیاس، 58 ماده دارد که به صورت بلی/خیر پاسخ داده می‌شوند. 50 ماده مربوط به چهار زیرمقیاس حرمت‌خود عمومی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی و 8 ماده مربوط به پرسشهای دروغ‌سنج است. نمره حرمت‌خود کلی آزمودنی نیز برحسب مجموع نمره‌های چهار زیرمقیاس آزمون محاسبه می‌شود. ویژگیهای روان‌سنجی مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت در پژوهشهای خارجی (فیشتر و بیر، 1990؛ کروکر، 1993؛ کوپراسمیت، 1990) و داخلی (پورشافعی، 1371؛ ثابت، 1375؛ ذوالفقاری، 1376) بررسی و تأیید شده است. در این پژوهش، از نمره حرمت‌خود

1. internal consistency
2. test-retest reliability
3. validity
4. General Health Questionnaire

جدول 1: میانگین و انحراف معیار نمره‌های کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود دانش‌آموزان

شاخص			گروه
حرمت‌خود	کمال‌گرایی منفی	کمال‌گرایی مثبت	
<u>M(SD)</u>	<u>M(SD)</u>	<u>M(SD)</u>	
35/77(7/15)	50/81(7/62)	67/36 (10/07)	دانش‌آموزان پسر
35/23(7/29)	52/65(8/10)	67/21(9/85)	دانش‌آموزان دختر
34/81(7/39)	52/30(7/55)	66/96(10/34)	علوم انسانی
35/98(7/12)	51/26(7/77)	67/70(10/05)	علوم تجربی
35/71(7/18)	51/63(8/43)	67/20(9/54)	ریاضی
35/50(7/21)	51/73(7/89)	67/28(9/93)	کل

جدول 2: نتایج تحلیل واریانس دوره‌ها برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر سه رشته تحصیلی علوم انسانی، تجربی و ریاضی بر حسب متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود

شاخص					متغیر	منبع تغییر
P	F	MS	Df	SS		
0/917	0/011	1/089	1	1/089	کمال‌گرایی مثبت	جنس
0/120	2/435	153/089	1	153/089	کمال‌گرایی منفی	
0/617	0/251	13/339	1	13/339	حرمت‌خود	
0/920	0/084	8/422	2	16/844	کمال‌گرایی مثبت	رشته تحصیلی
0/770	0/262	16/467	2	32/933	کمال‌گرایی منفی	
0/656	0/422	22/422	2	44/844	حرمت‌خود	
0/552	0/596	60/089	2	120/178	کمال‌گرایی مثبت	جنس، رشته تحصیلی
0/694	0/366	23/022	2	46/044	کمال‌گرایی منفی	
0/960	0/041	2/156	2	4/311	حرمت‌خود	
		100/798	174	17538/86	کمال‌گرایی مثبت	خطا
		62/869	174	10939/13	کمال‌گرایی منفی	
		53/129	174	9244/50	حرمت‌خود	
			180	832680	کمال‌گرایی مثبت	کل
			180	492912	کمال‌گرایی منفی	
			180	236223	حرمت‌خود	

معنادار ($p < 0/001$ و $r = 0/67$) و بین نمره کمال‌گرایی منفی و نمره حرمت‌خود دانش‌آموزان همبستگی منفی معنی‌دار ($p < 0/001$ ، $r = -0/51$) وجود دارد (جدول 3). سپس، رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین و حرمت‌خود

به همین دلیل، ابتدا ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش برای دانش‌آموزان دختر و پسر هر سه رشته تحصیلی، روی هم انجام شد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره کمال‌گرایی مثبت و نمره حرمت‌خود دانش‌آموزان همبستگی مثبت

جدول 3: ضرایب همبستگی بین نمره‌های آزمودنیها در مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود

متغیر	کمال‌گرایی	
	مثبت	منفی
کمال‌گرایی مثبت	1	
کمال‌گرایی منفی	-0/51(0/001)	1
حرمت‌خود	0/67(0/001)	-0/50(0/001)

به‌عنوان متغیر ملاک در معادله رگرسیون تحلیل شد. نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین حرمت‌خود دانش‌آموزان با متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی در جدول 4 ارائه شده است. با توجه به نتایج این تحلیل، میزان F مشاهده شده معنی‌دار است ($p < 0/001$) و 48٪ واریانس مربوط به حرمت‌خود

دانش‌آموزان، با متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی تبیین می‌شود ($R^2 = 0/48$). ضرایب رگرسیون هر یک از متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهند که متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی می‌توانند واریانس متغیر حرمت‌خود دانش‌آموزان را به صورت معنادار تبیین کنند و ضرایب تأثیر کمال‌گرایی مثبت ($B = 0/403$) و کمال‌گرایی منفی ($B = -0/204$) با توجه به آماره‌های t نشان می‌دهند که با این دو متغیر می‌توان تغییرات مربوط به متغیر حرمت‌خود دانش‌آموزان را با اطمینان 99٪ پیش‌بینی کرد؛ یعنی افزایش کمال‌گرایی مثبت، باعث افزایش سطح حرمت‌خود و افزایش کمال‌گرایی منفی، باعث کاهش سطح حرمت‌خود دانش‌آموزان می‌شوند. با این یافته‌ها، به‌ترتیب فرضیه‌های اول و دوم پژوهش تأیید می‌شود.

جدول 4: خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون حرمت‌خود بر کمال‌گرایی مثبت و منفی دانش‌آموزان

شاخص								
مدل	SS	df	Ms	F	P	R	R ²	SE
رگرسیون	4519/41	2	2259/70	83/543	0/000	0/697	0/486	5/200
باقیمانده	4787/56	177	27/048					

شاخص					
متغیر	B	SEB	Beta	t	P
کمال‌گرایی مثبت	0/403	0/046	0/556	8/860	0/000
کمال‌گرایی منفی	-0/204	0/057	0/223	-3/564	0/000

بحث و تفسیر

نتایج پژوهش نشان داد که بین کمال‌گرایی مثبت و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی مثبت معنادار و بین کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی منفی معنادار وجود دارد. این نتایج با آن دسته از یافته‌های پژوهشی که در آنها وجود رابطه‌ای

مشابه بین متغیرهای فوق تأیید شده است (اسلنی و همکاران، 2001؛ بلت، 1995؛ برنز، 1980؛ پارکر، 1997؛ رایس، اشبی و اسلنی، 1998؛ هماچک، 1978). در هر دو زمینه کمال‌گرایی مثبت و منفی مطابقت می‌کند؛ اما با دسته‌ای دیگر از یافته‌ها که در آنها چنین رابطه‌ای بین کمال‌گرایی مثبت و

باعث افزایش سطح حرمت خود می‌شود، درحالی‌که کمال‌گرایی منفی و نوروتیک با انعطاف‌ناپذیری در برابر شکستها و خطاها از یکسو، و خود انتقادگری² و ارزشیابیهای منفی بعد از شکستها و خطاها از سوی دیگر (برنز، 1980؛ فروست و همکاران، 1990؛ هماچک، 1978)، خویشتن‌پذیری را تضعیف می‌کند، کاهش احترام و سطح حرمت خود را در پی دارد.

● علاوه بر دو متغیر تعیین‌کننده پیش‌گفته - یعنی «شایستگی شخصی» و «خویشتن‌پذیری»- همبستگیهای گزارش‌شده بین کمال‌گرایی و اختلالهای روانشناختی شامل اختلالهای خلقی (استرامن، 1989؛ بشارت، 1381؛ کارور، لاوی، کهل و گانلن، 1988؛ هویت و دیک، 1986؛ هویت و فلت 1991b)، اختلالهای اضطرابی (آنتونی، پارودن، هاتا و سونیسون، 1998؛ استرامن، 1989؛ بشارت، 1381؛ جاستر و همکاران، 1996؛ فروست و استکتی، 1997)، اختلالهای شخصیتی (هویت و فلت، 1991a، 1991b)، و مشکلات بین‌شخصی (بشارت، 1383؛ هیل، زول و تورلینگتون، 1997)، نتایج پژوهش حاضر را تبیین می‌کنند. کمال‌گرایی منفی و نوروتیک از طریق تشکیل یا تشدید هریک از نشانه‌ها، اختلالها و مشکلات فوق‌الذکر، سطح حرمت خود را کاهش می‌دهد؛ پدیده‌ای که برحسب کمال‌گرایی مثبت، معکوس خواهد شد و سطح حرمت خود را افزایش خواهد داد (بلت، 1995؛ فروست و همکاران، 1990؛ فلت، هویت، بلانک اشتین و کلدن، 1991؛ فلت، هویت، بلانک اشتین و اوبراین، 1991).

● در مورد تفاوت یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج بعضی از پژوهشها که نشان داده‌اند بین کمال‌گرایی بهنجار و حرمت خود بالا رابطه‌ای وجود ندارد (آکوردینو، آکوردینو و اسکنی، 2002؛ کمپل و دی‌پائولا، 2002؛ وهس و همکاران، 1999)، علاوه بر

حرمت خود تأیید نشده است (آکوردینو، آکوردینو و اسلنی، 2002؛ کمپل و دی‌پائولو، 2002؛ وهس و همکاران، 1999)، مطابقت ندارد.

چند تبیین احتمالی برای این نتایج مطرح می‌شود:

● طبق نظر سونستروم و مورگان (1989) و سونستروم و همکاران (1991)، احساس «شایستگی شخصی» و «خویشتن‌پذیری»، تعیین‌کننده سطح کلی حرمت خود محسوب می‌شوند. کمال‌گرایی مثبت و بهنجار به فرد امکان می‌دهد که بتواند با وجود معیارهای بالا، محدودیتهای شخصی و محیطی را واقع‌بینانه بپذیرد و متناسب با قابلیت‌های شخصی، موفقیت و احساس رضایت را تجربه کند (بلت، 1995؛ هماچک، 1978). تجربه موفقیت و احساس رضایت با افزایش سطوح احساس شایستگی شخصی، سطح حرمت خود را بالا می‌برد؛ برعکس، کمال‌گرایی منفی و نوروتیک، که از سویی، برحسب معیارهای دست‌نیافتنی و کامل شخصی و از سوی دیگر، براساس عدم رضایت و انتقادگری مستمر از عملکرد شخصی، معین می‌شود (برنز، 1980؛ فروست و همکاران، 1990؛ هماچک، 1978)، احتمال تجربه موفقیت و احساس رضایت را به شدت کاهش می‌دهد. این تجربه‌های ناخوشایند، احساسات عدم شایستگی شخصی را بر فرد تحمیل می‌کنند و از این طریق حرمت خود را کاهش می‌دهند.

● برخلاف متغیر «شایستگی شخصی» که تحت تأثیر سطح «قابلیت شخصی»¹ قرار دارد (بندورا، 1986؛ سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم و همکاران، 1991)، «خویشتن‌پذیری»، به عنوان احترام فرد به خود در برابر خطاهای انجام‌شده (وایلی، 1979)، به فرد کمک می‌کند که صرف‌نظر از موفقیت یا شکست، به خود احترام بگذارد. این وضعیت که با کمال‌گرایی مثبت مطابقت می‌کند،

2. self-Criticism

1. self-efficacy

یافته‌ها و تفسیرهای پژوهش حاضر تحمیل می‌کند.

منابع

- بشارت، م. ع. (1381). ابعاد کمال‌گرایی در بیماران افسرده و مضطرب. *مجله علوم روانشناختی*، شماره 3، 248-263.
- بشارت، م. ع. (1382). قابلیت اعتماد (پایایی) و درستی (اعتبار) مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی. *مجله علوم روانشناختی*، شماره 8، 346-359.
- بشارت، م. ع. (1383). بررسی رابطه ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین شخصی در دانشجویان. *مجله دانش‌ور رفتار*، زیر چاپ.
- پورشافعی، ه. (1371). بررسی رابطه عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم متوسطه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- ثابت، م. (1375). نرم‌یابی تست عزت نفس کوپراسمیت در مدارس راهنمایی مناطق 19 گانه تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- ذوالفقاری، ا. (1376). بررسی روانی، اعتبار و نرم‌یابی پرسش‌نامه عزت نفس کوپراسمیت در دبیرستانهای اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- Accordino, D. B., Accordino, M. P., & Slaney, R. B. (2002). An investigation of perfectionism, mental health, and achievement motivation in adolescents. *Psychology, in the Schools*, 37, 535-545.
- Antony, M. M., Purdon, C. L., Huta, V. & Swinson, R. P. (1998). Dimensions of perfectionism across the anxiety disorders. *Behavior Research and Therapy*, 36, 1143- 1154.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Blascovich, J., & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychology attitudes* (pp. 115-160). San Diego, CA: Academic Press.

تفاوت‌های معمول در زمینه نمونه‌های پژوهش و ابزار سنجش، می‌توان به تمایز رگه - حالت حرمت‌خود استناد کرد. حرمت‌خود می‌تواند به‌عنوان یک «رگه¹»، بیانگر بازخورد اساسی فرد در رابطه با ارزش و اهمیت شخصی باشد (بلاسکوچ و توماکا، 1991؛ کوپراسمیت، 1967)؛ یا به‌عنوان یک «حالت²» در نظر گرفته شود که در پاسخ به شرایط و موقعیتها متغیر خواهد بود (هیتوتون و پولیوی، 1991). براساس این تمایز، همبستگیهای همسان گزارش شده در کلیه پژوهشها در رابطه بین کمال‌گرایی منفی و سطح پایین حرمت‌خود می‌توانند به‌طور هماهنگ برحسب هر یک از دو نوع حرمت‌خود رگه یا حالت تبیین شوند، در حالیکه در همبستگیهای ناهمسان گزارش شده در پژوهشهای مختلف در تأیید یا عدم تأیید رابطه بین کمال‌گرایی مثبت و سطح بالای حرمت‌خود این هماهنگی وجود ندارد. تأیید همبستگی بین دو متغیر در پژوهشها ممکن است در رابطه با حالت حرمت‌خود باشد، درحالیکه عدم تأیید همبستگی بین دو متغیر در پژوهشهای دیگر ممکن است در رابطه با رگه حرمت‌خود باشد و برعکس. جزئیات تفسیرهای دوگانه مذکور، فراتر از اهداف پژوهش حاضر است و بررسی آنها مستلزم پژوهشهای بیشتر با اهداف اختصاصی در این زمینه است.

جامعه آماری و نوع پژوهش، محدودیتهایی را در زمینه تعمیم یافته‌ها، تفسیرها و اسنادهای علت‌شناختی دو متغیر مورد بررسی، مطرح می‌کنند که باید در نظر گرفته شوند. فرم ایرانی مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی نیز درمورد دانشجویان اعتباریابی شده و برای نخستین بار در این پژوهش در جامعه دانش‌آموزی مورد استفاده قرار گرفته است. این محدودیت نیز به نوبه خود احتیاطهایی را بر

1. trait
2. state

- & Neubauer, A. L., (1993).** A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14, 119-126.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990).** The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frost, R.O., & Steketee, G. (1997).** Perfectionism in obsessive-compulsive disorder patients. *Behavior Research and Therapy*, 35, 291-296.
- Goldberg, D. P. (1972).** *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. Maudsley Monograph, 21. Oxford: Oxford University Press.
- Hamachek, D. E. (1978).** Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991).** Development and validation of a scale for measuring self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60,895-910.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991a).** Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60,456-470.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991b).** Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hewitt, P. L., & Dyck, D. G. (1986).** Perfectionism, stress, and vulnerability to depression, *Cognitive Therapy and Research*, 10, 137-142.
- Hill, R. W., Zrull, M. C., & Turlington, S. (1997).** Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69, 81-103.
- Juster, H. R., Heimberg, R. G., Frost, R. O., Holt, C. S., Mattia, J. I., & Faccenda, K. (1996).** Social phobia and perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 21, 403-410.
- Leary, M. R., Tambor, E. S., Terdal, S. K., & Downs, D. L. (1995).** Self-esteem as an interpersonal monitor: the sociometer hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68,518-530.
- Parker, W. D. (1997).** An empirical typology of per-
- Blatt, S. J. (1995).** The destructiveness of perfectionism: implications for the treatment of depression. *American Psychologist*, 50, 1003-1020.
- Burns, D. D. (1980).** The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14, 34 -52.
- Campbell, J. D., & DiPaula, A. (2002).** Perfectionistic self-beliefs: their relation to personality and goal pursuit. In G. L. Flett & P. L. Hewitt (Eds.), *Perfectionism: theory, research and treatment* (pp. 181-198). Washington, DC: American Psychological Association.
- Carver, C. S., LaVoie, L., Kuhl, J., & Ganellen, R. J. (1988).** Cognitive concomitants of depression: A further examination of the roles of generalization, high standards, and self-criticism. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7,350-365.
- Coopersmith, S. (1967).** *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Coopersmith, S. (1990).** *Manual of SEI*. Conrulling Psychologist Press, Inc.
- Crocker, J. (1993).** Memory for information about others effect of self-esteem and performance feedback. *Journal of Research in Personality*, 27.
- Davis, C. (1997).** Normal and neurotic perfectionism in eating disorders: an interactive model. *International Journal of Eating Disorders*, 22, 421-426.
- Fisher, D., & Beer, I. (1990).** Codependency and self-esteem among high school students. *Psychological Reports*, 66(3), 1001.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & Kolden, S., (1991).** Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive Behavior Therapy*, 9,185-201.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & O'Brien, S. (1991).** Perfectionism and learned resourcefulness in depression and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 12, 61-68.
- Franken, R. (1995).** *Human motivation*. California: Cole Publishing Company.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I.,**

Personality Assessment, 56, 348-364.

Sonstroem, R. J. & Morgan, W. P. (1989). Exercise and self-esteem: rationale and model. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 21, 329-337.

Terry-short, L. A., Owens, R. G., Slade, P. D., & Dewey, M. E. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18, 663-668.

Vohs, K. D., Bardone, A. M., Joiner, Jr. T. E., Abramson, L. Y., Heatherton, T. F. (1999). Perfectionism, perceived weight status, and self-esteem interact to predict bulimic symptoms: A model of bulimic symptom development. *Journal of Abnormal Psychology*, 108, 695- 700.

Wylie, R. C. (1979). *The self-concept. Vol. 2. Theory and research on selected topics* (rev. ed.). Lincoln: University of Nebraska Press.

fectionism in academically talented children. *American Educational Research Journal*, 34, 545-562.

Pope, A. W. (1989). *Self-esteem enhancement with children and adolescents*. New York: Pergamon Press.

Rice, K. G., Ashby, J. S., & Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: a structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304 -314.

Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. S. (2001). The revised almost perfect scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 130 -145.

Sonstroem, R. J., Harlow, L. L., Gemma, L. M., & Osborne, S. (1991). Test of structural relationships within a proposed exercise and self-esteem model. *Journal of*